

Societat

ÀREA METROPOLITANA

SELENA SORO
EL PRAT DE LLOBREGAT

“¿Voleu pagar o preferiu fregar els plats bruts?” Jordi Peruggia, propietari del bar Casa Ramón, deixa anar una riallada i retira els plats de la taula on fa uns segons hi havia arros del Delta i ous ferrats amb patates. Casa Ramón és al cor del barri de Sant Cosme (el Prat de Llobregat), a cinc minuts en cotxe de l'aeroport. És un bar de tota la vida, d'aquells on el menú encara val 7,50 euros i el flam el serveixen amb neules i galetes Artiach. El Jordi va obrir les portes el 1969, tan sols dos anys després que es creés el barri, que ara celebra 50 anys de vida.

Mig segle de vida que ha sigut un constant morir i renéixer: Sant Cosme és l'únic barri de tot Catalunya on tots els habitatges originals s'han enderrocat per reconstruir-los de bell nou. De les edificacions que hi havia el 1967 només l'església s'ha mantingut. La cara del barri ha canviat i l'únic testimoni que en queda és el de la seva gent. Però comencem pel principi, pel dia plujós que la Maria va agafar els seus quatre fills –un amb paràlisi des dels nou mesos– i, embarrada del cinquè, va deixar la seva baraca del passeig d'Urrútia, a Horta. Ella, com tants altres immigrants espanyols que van deixar enrere les barraques, va ser traslladada al barri de Sant Cosme, creat amb aquest fi el 1967. “Quan vaig veure el pis nou em va semblar que era la reina del Prat”, recorda la Maria, que ara té 80 anys. Asseguda al bar Casa Ramón, acompanyada de quatre dones de la seva generació, relata que l'alegria va durar ben poc. “Amb el temps vam adonar-nos que el barri, i totes les seves cases, era una autèntica calamitat”, revela. Quan plovia els carrers no eren capaços d'absorbir ni quatre gotes d'aigua, els sostres de les cases s'omplien de goteres i la ferum dels excrements pujava per les canonades i s'enganxava a les parets de les habitacions.

La lluita de les mares

Va ser aleshores quan va començar la lluita. La lluita d'un barri ple de mares joves que havien emigrat de tots els racons d'Espanya per tenir una vida millor. A través de l'Associació de Veïns de Sant Cosme i Sant Damià, fundada el 1972, els habitants del barri van començar a mobilitzar-se per reclamar una vida digna. “Les mares vam lluitar com no es pot ni imaginar. Per demanar cases en condicions, per demanar escoles per als nostres fills, per demanar professors”, rememora la Maria. Amb el suport de l'Associació els veïns feien cassolades de matina i tallaven per complet la carretera que duïa a l'aeroport del Prat. “Vèiem gent amb maletes caminant pel carrer perquè cap vehicle podia passar. Era l'única manera que teníem perquè ens escoltessin”, afegeix

01. Jordi Peruggia (dreta), propietari de l'emblemàtic bar Casa Ramón. 02. Sant Cosme encara és un barri obrer. CRISTINA CALDERER

Sant Cosme: el barri fènix que ha ressorgit de la runa

L'històric barri del Prat de Llobregat celebra els 50 anys de vida enmig d'una transformació radical

la Conxita, que encara recorda les nits que es passaven canviant els plans, clandestinament, perquè hi havia infiltrats que els delataven a les autoritats. “Les manifestacions mai van ser violentes, però sí multitudinàries. Sempre vam estar units, perquè tots teníem el mateix problema”, diu orgullosa la Conxita.

La Maria també es recorda molt del dia que va decidir enviar una carta al general Francisco Franco per queixar-se que la situació era insuportable. “Em van contestar des del Govern Civil, tot i que no em van donar cap solució”, destaca. Aleshores van començar les re-

Singular
Sant Cosme és l'únic barri de Catalunya enderrocat del tot i tornat a construir

col·lectes perquè un petit comitè pogués viatjar a Madrid a negociar amb el ministeri d'Habitatge. L'actual president de l'Associació de Veïns, Alejandro Herrera, explica que el més impressionant de tot era quan el comitè tornava de Madrid i tots els residents es traslladaven a l'aeroport per rebre'ls i donar-los la benvinguda. A continuació se n'anaven tots a l'església, l'únic local prou gran perquè hi cabessin tots, i hi comentaven el resultat de les reunions, sovint infructuoses.

Perquè, fins que no va arribar la democràcia, el barri va continuar oblidat. Va ser amb el primer govern

de la Generalitat –“la Geni”, com n'hi diu la Conxita– que els veïns van aconseguir que un arquitecte es desplaçés al barri. La conclusió va ser demolidora: sortia més a compte tirar-ho tot a terra i fer-ho de nou que no pas reparar-ho. I així es va fer. El 1979 van començar els tràmits de la primera de les set fases en què es van dividir els treballs, que no es van acabar fins al 2005.

La joventut perduda per la droga

Així, tot i que des dels anys 80 per fi els veïns començaven a veure els fruits de la lluita en comú –tots recorden que el pis pilot que va servir de model el van escollir entre tots–, el barri encara havia de fer front a la batalla més dura o, si més no, a la més mortífera: l'arribada de l'heroïna als carrers. “Es va perdre molta joventut. L'única manera de prosperar a Sant Cosme era marxar de Sant Cosme”, recorda Jordi Peruggia. “Els morts tindrien més coses a explicar que nosaltres. Ells eren més”, afegeix un veí desconfiat que no vol donar el seu nom perquè “els mitjans només parlen de Sant Cosme per dir-ne coses dolentes”. I afegeix: “Els joves podíem fer tres coses: atracar bancs, drogar-nos o treballar. I per treballar havíem de marxar de Sant Cosme”, sentència.

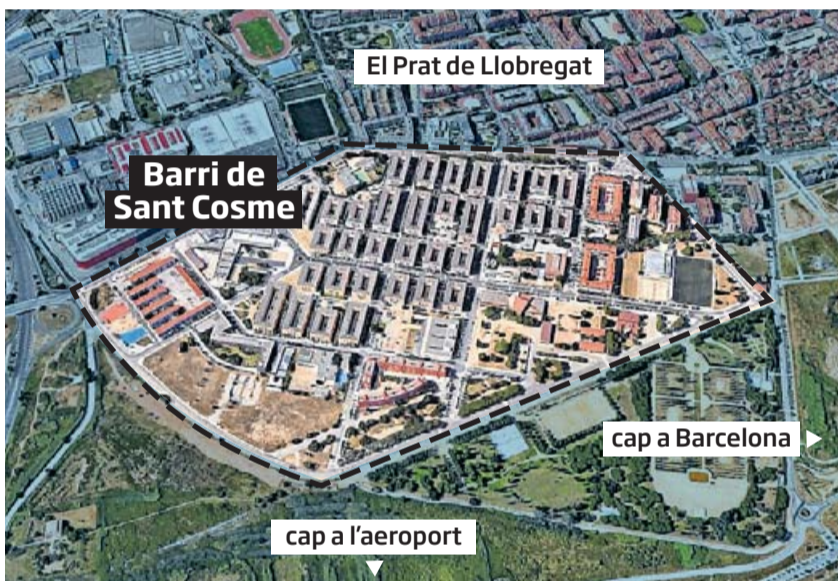
I, encara així, la mala fama acompanyava els que sortien del barri. “Es va començar a marginar Sant

ATRACA A BARCELONA EL 'C-STAR'

El vaixell antirefugiats *C-Star* va atracar ahir al port de Barcelona. A l'embarcació només hi havia els vuit tripulants del Sud-est Asiàtic que han sigut abandonats per l'organització ultradretana Defend Europe.

DETENEN UN LLADRE I AGRESSOR SEXUAL

Els Mossos d'Esquadra han detingut un home per haver assaltat una casa a Flaçà, on va entrar a robar, i haver agredit sexualment i colpejat la propietària. Els fets van passar el 6 de juny.

El Silicon Valley de l'economia social i solidària

Cooperatives i fundacions han revitalitzat el barri

S.S.
EL PRAT DE LLOBREGAT

“Sant Cosme és el barri dels possibles”. Aquest és el lema de GATS, acrònim de Grups Associats pel Treball Sociocultural, una entitat que fa 12 anys que treballa a l'únic barri de tot Catalunya que ha sigut enderrocat edifici per edifici per tornar a ser reconstruït des de zero. Construir des de zero també ha sigut, en moltes ocasions, la missió de GATS: el seu objectiu és impulsar empreses, cooperatives i esdeveniments que converteixin Sant Cosme, al Prat de Llobregat, “en un Silicon Valley de l'economia social i solidària”, en paraules del cofundador del col·lectiu, Oscar Rando.

I ja acumulen diversos èxits. Una de les més sonades, Som Connexió, la primera –i de moment l'única, diuen– empresa cooperativa de telecomunicacions constituïda per socis consumidors al món, amb 2.500 socis i 4.000 usuaris en quatre anys de vida. Fa servir la xarxa d'Orange i ofereix tarifes “molt similars” a les de la resta del sector. “I és a Sant Cosme!”, reivindica l'Oscar. També destaca la irrupció de la fundació Esperanzah, que organitza el festival homònim cada any a Sant Cosme, amb grups com Gossos i Txarango i milers de ciutadans que hi assisteixen. En total, des de GATS s'han impulsat més de 20 iniciatives diferents que van des de la producció de cervesa artesanal fins als festivals musicals i culturals. “Som hereus de 40 anys de lluita veïnal. Aportem l'expertesa dels veïns lligada a la cultura i a l'economia solidària. Tenim la convicció que

Incansables Fundesplai, GATS i Espigoladors són entitats essencials a Sant Cosme

Projectes “Sant Cosme és el barri dels possibles”, diuen des del col·lectiu GATS

qualsevol civilització sempre avança lligada a una cultura”, conclou el cofundador de GATS.

També han triat Sant Cosme com a llar Espigoladors, que es presenta com “la solució al malbaratament alimentari”. Espigoladors reaprofitja la fruita i la verdura que es descarta, ja sigui per un descens de les vendes o per raons estètiques –fruites i verdures imperfectes que no tenen sortida als supermercats–, i les comercialitza. El 95% dels aliments que es recullen, a més, són per a entitats socials.

10 anys d'implicació al barri

Una de les entitats socials més potents que hi ha a Sant Cosme és, segurament, la Fundació Catalana de l'Espai, més coneguda com a Fundesplai. La seu central de l'entitat s'hi va inaugurar el 2007, així que aquest any també estan d'aniversari. I tenen molt a celebrar. L'any passat els seus programes per a infants, joves i famílies catalanes –lligats a l'oci, però també a la inserció laboral– van arribar a 230.000 persones. I per al seu fundador i president, Josep Gassó, fer-ho des d'una seu central a Sant Cosme és “un gran acte de coherència”. “Ens deien que el que volíem fer era una utopia. I sí, les organitzacions com Fundesplai han de tenir somnis, però sobretot el que han d'intentar és que aquests somnis es facin realitat. I per a mi Fundesplai és això, un somni de millorar la societat que hem aconseguit entre tots”, afirma Gassó. O dit d'una altra manera: Sant Cosme és el barri dels possibles. Amazon ho té clar, i a la tardor hi obrirà la seva planta de distribució al sud d'Europa amb una inversió de 200 milions d'euros i 1.500 llocs de treball. —

Cosme”, relata la Nicolasa, que va arribar l'any 1975 de Ciudad Real. La majoria de dones del barri, explica, anaven a Barcelona a netejar cases. “No podíem dir que érem de Sant Cosme perquè aleshores no ens agafaven”, revela. “Els conductors dels autobusos tampoc volien venir aquí perquè deien que els robaven”, afegeix la Iluminada, que, juntament amb la Nicolasa, és una de les poques que va comprar el pis a Sant Cosme en lloc de ser-hi una reallotjada. Valia 100.000 pessetes.

La zona més conflictiva del barri, sens dubte, era l'anomenada Las 801. Eren 801 habitages de lloguer social que als anys 80 i 90 van ser ocupats per famílies d'ètnia gitana. Els diaris de l'època recullen episodis de fortes protestes contra el tràfic de drogues, macrooperacions policials i, fins i tot, pallisses en grup per part de patrulles de veïns a drogoaddictes del barri. Des d'aleshores les coses han canviat molt i els veïns asseguren que la droga s'ha convertit en un fet anecdòtic.

De fet, allà on als anys 90 hi havia Las 801 ara hi ha la seu de la Fundació Catalana de l'Espai, que s'hi va instal·lar el 2005 i ha revitalitzat la zona. Les famílies que hi vivien van ser traslladades just al costat i, tot i que hi ha conflictes que persisteixen, no tenen res a veure amb el passat. “Abans Sant Cosme era un supermercat de droga; ara no és ni una botiga”, indica el re-

gidor delegat del barri, Sergi Alegre. El problema més persistent, relata, ha sigut sobretot el de l'absentisme escolar, que en els últims anys s'ha suavitzat. Com? “A Sant Cosme quan un nen falta a l'escola els serveis socials van a casa a buscar-lo”, indica. O els serveis socials o la Policia Local. “Malauradament el Prat és el primer ajuntament que ha denunciat una família per no portar els nens a l'escola”, explica el regidor.

La Conxita, la Nicolasa, la Maria i la Iluminada confirmen que l'educació i la feina són les assignatures pendents a Sant Cosme. Malgrat això, estan convençudes que el barri ha aconseguit renéixer de les seves cendres –en aquest cas, de la runa com una au fènix. I després de 50 anys, diuen, poden celebrar que el millor del barri, la força dels seus veïns, s'ha mantingut. Totes quatre són part d'un grup batejat com les Dones Sàvies: són les mares que fa mig segle tallaven les carreteres amb els nadons en braços i que, encara ara, segueixen lluitant per millorar Sant Cosme de la mà de GATS (Grups Associats pel Treball Sociocultural). “Sí, ens considerem dones sàvies”, diu la Maria. “Perquè a pesar de tot, de la misèria, les drogues i la mala fama, vam aconseguir tirar endavant i que els nostres fills estudiessin. Aquest és el nostre èxit. Al cap i a la fi, era per ells per qui ho fèiem tot”, sentència. —

L'església on es feien totes les reunions veïnals. D'esquerra a dreta: el mossèn de l'església, la Nicolasa, la Conxita i la Iluminada. CRISTINA CALDERER